

БЕЛАРУСКАЯ
КРЫНІЦАBIEŁARUSKAJA
KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniiena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŭsty wydawaniia pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Шляхам абновы і аб'яднання

Толькі гэткім шляхам павінна сяньня разьвівацца беларуская палітычна-грамадзкая думка і праца. Сяньня настаў такі цяжкі час для справы адраджэньня беларускага народу, што ўсе беларусы павінны абнавіцца ў сваіх палітычна-грамадзкіх паглядах і аб'яднацца, каб гэткім чынам палажыць як найбольш творчай і разумнай працы для добра свайго народу. Цяпер, як бачым, у палітычным сьвеце Эўропы творацца саюзы, якія ўсім сваім цяжарам ськіраваны прадусім проці паняволеных, недзяржаўных народаў, а ў іх ліку і проці народу беларускага. Адзінай абаронай нашай проці ворагаў можа быць покульшто прадусім наша абнова і аб'яднаньне. Гэтым шляхам ідуць сяньня ўжо ня толькі паняволеныя народы Эўропы, але так-жа і такія-ж народы іншых часьцін сьвету, народы расы чорнай, чырвонай, жоўтай. Гэткі шлях астаецца і нам беларусам.

З прыемнасьцяй трэба аддзіць, што сярод беларусаў зраўменьне гэтага шляху сапраўды жыве і ў меру магчымасьцяў рэалізуецца. Першай стала на шлях абновы і аб'яднання Бел. Хрысьціянская Дэмакратыя. Гэтая арганізацыя, як ведама, мала таго, што ўжо аддаўна бароне адзінства беларускага народу, лучачы ў сабе і праваслаўных і каталікоў, апошнім часам праводзіць так-жа абнову сваёй праграмы, каб дасягнуць яе да вымагаў часу, каб яшчэ больш пашырыць праграмныя рамы, і каб гэтым даць магчымасьць працы для добра беларускага народу ўсім тым беларусам, якія працаваць хочуць і ўмеюць. Астаецца толькі пажадаць, каб ЦКБХД гэнэ сваю працу, пачатую пад лэзунгам абновы і аб'яднання, ня спыняў, праводзіў далей і ўрэшце давеў да пажаданага канца.

Апрача БХД, ёсьць у беларусаў яшчэ адна арганізацыя, якая ў сваёй працы так-жа кіруецца прынцыпам абновы і аб'яднання. Гэтай другой а-

ганізацыяй зьяўляецца Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні. Праца К-ту на грунце абновы і аб'яднання мае яшчэ большае значэньне, бо ў склад ягоны ўваходзяць, апрача БХД, усе іншыя ідэовыя жывыя і дзейныя беларускія ўстановы. Вобак хадэкаў спатыкаем там народных соцыялістаў, беларусаў беспартыйных, а так-жа беларусаў праваслаўных і каталікоў. Няма ў К-це камуністаў, бо яны не прызнаюць беларускай нацыі, няма так-жа ў К-це і двух сацыяльных груп, зложаных з двух-трох беларусаў польскіх урадаўцаў, бо яны ня ёсьць і быць ня могуць беларускімі грамадзкімі ідэовымі арганізацыямі. Усё-ж беларускае ідэовае, жывое і творчае аб'яднана ў Бел. Нац. К-це, які няўхільна йдзе шляхам аб'яднання і так-жа абновы. Вымоўна аб гэтым сьведчаць апошнія выбары Прэзыдыуму К-ту, у які ўвайшлі ня толькі людзі розных палітычных паглядаў, але так-жа людзі часткова новыя, людзі любячыя працу і працаваць умеючыя.

Канчаючы ўрэшце гэтыя ўвагі, трэба так-жа сьцьвердзіць, што праца беларускага грамадзянства ў кірунку абновы і аб'яднання нялёгка. Як усюды, так і ў нас, ёсьць ці мала людзей, або хворых на манію вялікасьці, якім здаецца, што бяз іх ня можа быць беларускай работы, або здэмаралізаваных гультаяў, якія ў беларускай справе шукаюць лёгкага хлеба, або ўрэшце звычайныя прайдохі, для якіх усёроўна, каму і як служыць. Вось-жа з боку гэткіх людзей праца адраджэнска-вызвольная беларускага грамадзянства заўсёды напатыкала на перашкоды, будзе яна так-жа напатыкаць і цяпер, калі праца гэта яшчэ больш гуртуецца і консалідуецца. Але гэта ўсё зьбіць беларускае грамадзянства з правільнай дарогі не павінна. Яно, стаўшы на шлях абновы і аб'яднання, павінна йсьці гэтым шляхам аж да пераможнага канца.

ЗАКЛІК

Беларускі Каściелны Камітэт у Вільні hetым заклікае ўсіх вільнскіх і падвільнскіх беларусаў каталікоў прыняць удзел дня 2 чэрвеня (ніадзіла) сіюлета ў супольным абходзе Калварыяўскага Мукі Чырвоных.

Абход распацінецца а 10 min. 30 шв. Імшай у Калварыяўскім Каścieле.

Тыя, што прыедуць ці прыедуць з вільні заахадзіа, будучь мець дармовы нацлех у паміеканіі В.І.Н. і К.: Вільні, Завална 1—1.

Зборка ўсіх ўдаснікаў прадыхадзіа з Вільні ў паміеканіі Інстыту (Завална 1, кв. 1) а 10 min. 8-ай рана.

Беларускі Каściелны Камітэт у Вільні.
Вільні, Завална 1—1.

Вільні, дня 20.V.1935 h.

Што будзіе?

(Паśла чаўтурой J. Piłsudskaha).

Śmierć Jazepa Piłsudskaha ў польскіх палітычных кругох wyklikała zrozumiēju trywohu, — jakimі ślachami pojdzie dalej polskaja dziaŭcaŭnaja palityka?

U pakory pierad majestatam śmierci — pad uraŭniem chaўturой — senatar B. Koskowski (endek) skazaŭ: paśla śmierci marš. Piłsudskaha ў жыці Polšcy paŭstała pustoje miesca, jakoha niama kim zapoŭnić.

Ćwierdŭanie hetaje palityčnaha pracuŭnika Piłsudskaha — heta nie krasamoŭnaja fraza ab chaўturnych uspaminach, ale ćwierdŭaje przyznaŭnie sapraŭdŭnaści.

I sapraŭdy. Paśla traŭniewaha pierawarotu ў 1926 hodie los Polšcy apynuŭsia ў rukach marš. Piłsudskaha. Ad taho času ŭsia adkaznaść za los Polšcy laŭala na jaho plačoch. Hetaj adkaznaści jon nie dziaŭciaŭsia ni z kim. Jon byŭ dla polskaj dziaŭcaŭnaja palityki aŭtorytet praŭny i aŭtorytet moralny. Biespartyjny Blok, jaki abymaje hrupki ludziej — ad konserwatystaŭ da radykaŭaŭ, — heta byŭa pryŭada ў jaho rukach. Aposniaje slova ў koŭnaj sprawie byŭo zaŭsiody jaho—belwederskaha adzinočnika.

Jaho dla polskaj dziaŭcaŭnaja palityki ŭžo niastaŭla!

Što budzie? — Jakimi ślachami pojdzie polskaja dziaŭcaŭnaja palityka?

Hetym pytaŭniem cikawiacca palityki polskija, im cikawiacca i palityki zahranicŭnaja.

Pawodle abawiazujučaj ŭžo nowaj Konstytucyi „kluč paŭaŭeŭnia“ znachodzicca ў rukach Prezydenta dziaŭcaŭnaja palityka maje abapiorcisia na aŭtorytet prawa, ŭaŭaŭo katoraha — narod. Premjer Sławek na pasiedŭaŭni Rady Ministraŭ 20 h. m. zajaŭiŭ: — Śmierć marš. Piłsudskaha, taho aŭtorytetu, jaki dawaŭ uradu siŭu, a hramadziaŭstwu paćućcio supakoju, stwarila nowaje paŭaŭeŭnie ў dziaŭcaŭnaja. Uwaŭaju, što ciapier Prezydent dziaŭcaŭnaja pawiŭnien mieć nieŭŭiazanuju nijakimi ŭzhladami mahćymaści pastaŭnowy, kamu maje dawierć kiraŭničtwa dziaŭcaŭnaja.

Słowam, aporaj usiej dziaŭcaŭnaja palityki ў Polšcy maje być Prezydent. Narada ў sprawie nowaj wybarŭnaja ordynacyi.

Nowaja konstytucyja Polšcy, što daje wializarnaje prawa Prezydentu ў kiraŭničtwie dziaŭcaŭnaja, nie wyraŭaje sprawy parlamantu. Hetuju sprawu pawiŭna wyraŭać wybarŭnaja ordynacyja. Ad wybarŭnaja ordynacyi zusim zaleŭny budućcy parlament i jaho moralny aŭtorytet u dziaŭcaŭnaja.

Prajekt hetaj ordynacyi my ŭžo padawali, ale jon jaŭće nia joŭć prajektam caŭlaści nawat Biespartyjnaha Bloku. A taho aŭtorytetu, jaki ad 1926 hodu mieŭ wa ŭsim aposniaje slova, ŭžo niama. Ciapier u hetaj sprawie musić być aŭtorytetam Sojm, jaki maje przyŭniać prajekt wybarŭnaja or-

Krychu wiestak ab жыці ў Sawietach.

Maŭa my wiedajem ab жыці ў Sawietach, dy j dawiedacca nia lohka. Ale znachodzicca laŭkaćcy — karespandenty ćuŭaziemnych hazet, jakija sprytna dawiedwajucca na miascach ab жыці ў Sawietach i paśla wiarŭnuŭšysia z SSRR. swabodna apisywajuc, što tam baćyli i što ćuli. Hetak raŭŭiedywali ab sawieckim жыці karespandenty niemieckich, francuskich i anhielskich hazet, a paśla ab usim pisali. Hetak raŭŭiedaŭ niadaŭna i karespandent amerykanskaj hazety „Nju Jork Dŭznaŭ“ i ciapier apisywaje, što zmoh tam, u Sawietach, ubaćyć.

Hety karespandent u Sawietach pryhladaŭsia da жыці najboŭš u Ukrainie, u Bielarusi i na Kubani.

Ab жыці narodaŭ, što żywuć u hetych kraŭnach, heny amerykaniec piŭša, miŭ inšym, hetak.

Kubaŭni utoplana ў krywi.

U 1933 hodie na Kubani byŭ straŭny hoŭad — kamunisty abraŭawali kraj „chlebazahatoŭkaj“ i chleŭ wywieźli ў centralnyja rasiejskija miesty. Kubancy paćali buntawacca protiŭ sawieckaj ŭlady. Paćalaŭsia farmalna wajna kubanskich kazakoŭ z sawieckim uradam. Hetaja wajna ŭniŭŭyla ў Kubanŭŭynie kala paŭawiny nasialeŭnia. Heta byŭ straŭny i ŭorstki bunt kubancaŭ protiŭ Sawietaŭ, jaki ŭtopleny ў krywi i zamorany hoŭadam. Paśla hetaha straŭnaha buntu, sawieckija ŭlady wysialili 20.000 kubanskich kazakoŭ u Sibir. Heta byŭ najŭahadniejšy akt balŭawickaj baračby z paŭstancami. Ab hetych padziejach balŭawickija hazety nia pisali i dasiul byli jany kamunistyčnym sekretam.

Ad taho času Kubanŭŭyna nie pierastaje kryŭawicca — tam usćiać liecca kroŭ: kubancy zabiwajuc balŭawickich ćynoŭnikaŭ, a balŭawiki rastreliwajuc kubancaŭ. Behatyja kaliŭ kubanskija sloŭy zusim ŭniŭŭčany.

Wyhaŭadŭywajuc Ukrainu, kab supakoić.

U Ukrainie balŭawiki zrabili hoŭad, kab supakoić ukraincaŭ, jakija mocna buntujucca protiŭ Sawietaŭ. Maskwa moryć hoŭadam Ukrainu za jaje spraciŭleŭni zawodzić kamunu. ŭorstkaŭ balŭawikoŭ da ukraincaŭ stwarila bolŭšu nienawiŭŭ caŭaj Ukrainy da Maskwy. Ukrainkija sialanie adkryta zajaŭlajuc, što jany nie maskali i što jany choćuć addziaŭleŭnia Ukrainy ad Sawietaŭ. Sialanie padpaliwajuc na poli styrtы zboŭŭa, kab nia dać jaho balŭawikom. Padpalenych styrtыŭ zboŭŭa sialanie nia hasiać i ich nia moŭa zmusić hasić milicyja — nia sluchajuc. Hetyja paŭary tuŭŭć wojska. Zboŭŭa sialanie palać i z pomsty za hoŭad. Sialanie nie dastawali chleba nawat padčas pracy na poli. Ukraincy — ŭžo ў adcaŭaŭni — kaŭuc, što lepŭ ŭhiŭnuć, ćymsia żyć.

Ukraincaŭ wywoziać u ssylku z

dynacyi i zrabić jaho zakonom. A ў Sojmie joŭć i apazyicyja.

Dziela hetaha BB robić narady i staraŭacca naŭpierad u swajej partyi dahawarycca, kab nia byŭo roznaŭaloŭsia, jakaja pawiŭna być wybarŭnaja ordynacyja, a paśla padać swoj prajekt u Sojm. Hazety piŭŭuc, što ў BB u sprawie wybarŭnaja ordynacyi razhaŭloŭŭie wialikaje.

Sesija Sojmu, što pawiŭna przyŭniać zakon wybarŭnaja ordynacyi, maje być sklikana 28 h. m.

rodnaha Kraju biazupynna. U kraju ukrainskija sialanie pahaloŭna hałada-juć usie. Zbožža z Ukrainy bałšawiki wywoziać u centralnyja punkty Sawietaŭ.

Najhłybiejšaja jama Sawietaŭ — Bielaruś.

Henyž amerykaniec piša i ab żyćci ŭ našaj pakutnaj Sawieckaj Bielaruśi. Trahedyja Bielaruśaŭ badaj bol-šaja, čymśia Ukraincaŭ. Korespondent kaža: *Bielaruś—heta samaje dno hłybini Sawietaŭ. Miensk—heta sawieckaja jama na celuju stupień hłybiejšaja ad Kijewa i na dźwie stupieni ad Maskwy.*

Bielaruskija sialanie buntujucca prociŭ ułady Sawietaŭ masawa. — Ja bačyŭ, jak celymi ešalonami wywozili bielaruskich sialan na poŭnač—u Murmanskij kraj. Sialanie ŭ tawarnych wohonach byli zapiortyja, jak bydła, na plaščadkach wahonaŭ stajali z strelbami čyrownarmiejcy. Hetyja sialanie — heta buntaŭščyki, što admowilisia biaz chleba pracawać. Heta była adkrytaja bielaruskaja rewolucyja prociŭ ułady Sawietaŭ. Maskwa niedawla-rala swaim bałšawickim u Bielaruśi čynoŭnikam i prysłała tudy maskoŭskich wajakoŭ. Amerykaniec kaža da-lej—ja byŭ šwiedkam, jak u Miensku wieźli na wahał poŭny hruzawy aŭtamobil ludziej, jakich akružali čyrownarmiejcy, a ludzi hołasna pratestawali prociŭ hoładu i Sawietaŭ. — Nawat u hoteli, u jakim ja prabywaŭ, byŭ bunt słužačych i ich tak-ža sasła-li. Heta było ŭwoseń. Sialanie zbuntawalisia i nie kapali bulby, bo im nie dawali jeści. Wojska wyhaniła kapać bulbu ludziej z mieštaŭ, a jany wojska nia słuchali i bulby nie kapali. Bulba na poli zniža.

Bielaruskija sialanie nienawidziać bałšawikoŭ i adkryta haworać, što Bielaruśi treba ad Sawietaŭ addzia-licca.

Nia z miodam żywiecca ŭ Sawie-tach i Žydom — piša toj-ža amery-kaniec. U Bielaruśi i ŭ Ukrainie cier-piać ad bałšawikoŭ prašledy i Žydy. Jak zbližajecca żydoŭski nowy hod, bałšawiki aryštoŭwajuć u Kijewie, u Miensku żydoŭskich rabinaŭ i trebu-juć ad żydoŭ wykupu dalarami. Žydy dastajuć roznyja dapamohi ad swaja-koŭ i żydoŭskich arhanizacyjaŭ z Ameryki.

Hetak woś apisywaje ab żyćci ŭ Sawietach korespondent amerykanskaj hazety, jak i šmat jeździŭ pa SSRR i doŭha pryhladaŭsia da tamašniaha żyćcia.

j. p.

=====

Бацькі Беларусы! Вучыце сваіх дзетак беларускае гра-маты!

=====

Першая Усебеларуская Конфэрэнцыя Гісторыкаў БССР.

8—10.I. 1935 г. адбылася ў Мен-ску першая усебеларуская конфэ-рэнцыя гісторыкаў. Конфэрэнцыю адчыніў рэктар Беларускага Дзяр-жаўнага Унівэрсытэту праф. Дзякоў.

З дакладам выступіў першым прэзыдэнт Беларускай Акадэміі На-вук П. Горын. Гаварыў ён на тэму: „Становішча гістарычнай навукі і асьветы ў капіталістычных краі-нах.“

Даклад Горына, як кажа і са-ма тэма, нічога ня меў супольнага з гісторыяй Беларусі. Горын лю-біць пісаць працы і чытаць дакла-ды гістарычныя, якія стаяць далёка ад беларускай навукі; ён жа сам амаль нічога супольнага ня мае з бе-ларускасьцяй; — быў адным з раз-громшчыкаў Беларускай Акадэміі Навук, якая працавала для беларускай навукі; гэты ж Горын на Кангрэсе Гісторыкаў у Варшаве, рэпрэзэнтуючы беларускую гіста-рычную навуку, чамусьці не знай-шоў беларускай гістарычнай тэмы, але прачытаў даклад аб польскіх шляхоцкіх паўстаньнях.

Другі дакладчык — акадэмік Шчарбакоў гаварыў, што: ў БССР ёсьць дзьве навуковыя установы, якія канцэнтруюць у сабе ўсю на-вукова-гістарычную работу — гэта Інстытут Гісторыі Партыі пры ЦК КП(б)Б і Інстытут Гісторыі Акадэ-міі Навук. Інстытут Гісторыі Партыі займаецца амаль выключна праблемамі гісторыі Кастрычніка-вай Рэвалюцыі на Беларусі, гісто-рыі КП(б)Б і савецкай улады, а так-сама абыймае і 1905 год. Інстытут Гісторыі Акадэміі Навук дасьлед-вае пару даклясавага грамадства, сярэднявечча, фэадалізм і аж да навіейшых часоў гісторыю Беларусі.

Аб работах, зробленых успом-ненымі інстытутамі, гаварыў той-жа Шчарбакоў. „Аснаўная работа нашых гісторыкаў — казаў Шчар-бакоў — канцэнтруецца вокал пад-рыхтоўкі падручніка па гісторыі Беларусі... Інстытутам гісторыі Акад. Навук выдана першая частка на-рыса па гісторыі Беларусі. Але гэ-ты нарыс яшчэ поўнасьцю ня мо-жа задаволяць тых патрабаваньняў, якія ставяцца перад гістарычным падручнікам для нашых школ і вы-шэйшых навуковых устаноў. Га-лоўны недахоп гэтай кніжкі — гэта адсутнасьць храналёгіі, недастатко-вая насычанасьць адпаведным ма-тарыялам“...

Далей гаварыў Шчарбакоў: „Мы падрыхтавалі і першы том хрэстаматыі па Гісторыі Беларусі. Сабрана вялікая колькасьць каш-тоўных дакумэнтаў, якія даюць нам магчымасьць па канкрэтных гіста-рычных фактах складаць патрэбны нам падручнік па гісторыі. Нам

удалася знайсці рад матэрыялаў, якія ад нас утойвалі (?! — М.П.) на-цыянал-дэмакратычныя гісторыкі. Мы знайшлі каштоўныя матэрыялы па гісторыі Крычаўскага паўстаньня і паўстаньня 1801 г. у Слоніміскім пав., якія вельмі характэрна малю-юць сялянскі рух на Беларусі ў тыя часы.“

Інстытут гісторыі Бел. Акад. Навук выдаў вельмі цэнны (? — М.П.) матэрыял пад загал. „Класавая ба-рацьба на Беларусі“...

„Апошнім часам працуе вялікі колектыв гісторыкаў-марксыстаў над складаньнем кароткай гісторыі КП(б)Б. Адначасна вядзецца работа па складаньні поўнай гісторыі КП(б)Б. Другі колектыв гісторыкаў пад кіраўніцтвам акад. Матулайці-са прыступіў да напісаньня гісто-рыі Літвы.“

Далей дакладчык спыніўся на выкладаньні гісторыі ў вышэйшых навуц. установах і агулам у шко-лах БССР.

„Нашы вышэйшыя навуц. уста-новы — гаварыў ён — не забясьпе-чаны дастатковай колькасьцю ква-ліфікаваных пэдагогаў — гісторыкаў. Калі з асыстэнтамі і дацэнтамі спра-ва абстаіць больш-менш здавальня-юча, то зусім дрэнная справа з прафэсарамі.“

Няма таксама належнага аб-сталяваньня і падсобнага ілюстра-цыйнага матэрыялу па гісторыі... — што ў школах не выкладаецца гі-сторыя Беларусі, што гэта тэма ня ўключана ў праграму народаў СССР.“

Па дакладзе Шчарбакова ад-былася шырокая дыскусія, у якой бралі ўдзел пераважна выкладчы-кі гісторыі ўсіх гарадоў Беларусі. Амаль усе прамоўцы наракалі на нізкі ўровень веды гістарычнай у выкладчыкаў гісторыі. Між іншым адзін з сяброў конфэрэнцыі Радке-віч з Магілёўскага Пэдаггэгічнага Ін-стытуту сказаў наступнае: „Адзін настаўнік Быхаўскага раёну вычытаўшы ў Н. К. Крупскай, што Ленін у пэ-рыяд найбольш напружанай ба-рацьбы любіў раіцца ў Маркса, заявіў на лекцыі, што... у часе кі-раўніцтва Окцябрскім паўстаньнем Ленін гаварыў з Марксам тэлефо-нічна!“

Іншыя прамоўцы таксама скарэ-дзіліся на адсутнасьць карт і патрэбных дапаможнікаў. Пасьля дыскусіі вы-ступіў з дакладам Нікольскі на тэ-му: „Аснаўныя праблемы гісторыі старажытнага Усходу.“ На вачэр-нім паседжаньні дн. 10.I.35 г. з дак-ладам выступіў праф. Перцаў аб выкладаньні гісторыі сярэдніх вя-коў у школе.

На час конфэрэнцыі між ін-шым былі адчыненыя выстаўкі: ар-

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Суд над нашым рэдактарам. Наш рэдактар Я. Пазыняк атрымаў на днях ад пракуратуры чарговы акт абвінавачваньня. Пракуратура абві-навачвае рэдактара ў тым, што зьмясьціў у нумары 38 „Б. Кры-ніцы“ з дня 28 кастрычніка мінула-га году зацёмку п. н. „Лёс утраткі-стычных польска-беларускіх школ“. Справу будзе разглядаць Акругны Суд у Вільні.

Матуральныя экзамены ў Бе-ларускай Гімназіі. У Беларускай Філіі дзяржаўнай гімназіі ім. Сла-вацкага ў Вільні 14 траўня пачалі-ся канчатковыя экзамены. Прысту-піла да экзаменаў 30 асоб. Ужо пісьмённые экзамены адбыліся, ву-сныя адбудуцца ў канцы траўня і пачатку чэрвеня.

Кніжыца аб сьв. п. Прафэсару Браніславу Эпімах-Шыпіле. Надова-чы вышла з друку вельмі цікавая кніжыца аб піонэру беларускага адраджэньня сьв. памяці Прафэса-ру Бр. Эпімах-Шыпіле, аўтарам якой зьяўляецца заслужаны беларускі дзеяч Кс. Адам Станкевіч, выхава-нак Нябожчыка. Кніжыца фармату 8°, налічае 21 бачын і складаецца з 5-ці разьдзелаў: 1. Уступныя ўва-гі. 2. Біяграфія Б. Э.-Шыпілы і час, у якім ён жыў. 3. Праца Б. Э.-Шы-пілы да часу Вялікай Расейскай Рэ-валюцыі. 4. Праца Б. Э.-Шыпілы пасьля рэвалюцыі. 5. Б. Э.-Шыпі-лы, як палітычны ссыльны. Кніжы-ца зьмяшчае і партрэт Б. Э.-Шыпі-лы. Выданьне Беларускага Інсты-туту Гаспадаркі і Культуры ў Віль-ні. Друк харошы, на добрай па-перы. Каштуе кніжыца ўсяго 50 грошаў. Набыць можна ўва ўсіх беларускіх кнігарнях. Кожны бела-рус мусіць набыць гэтую кніжыцу, каб пазнаць жыцьцё і працу слаўна-га піонэра беларускага адраджэньня, прафэсара Браніслава Эпімах-Шы-пілы!

Беларускі Адрыўны Календар на 1936 год. Беларускія Кнігарні ў Вільні: „Пагоня“, Ст. Станкевіча і Ул. Манкевіча супольна прыступілі да выданьня беларускага адрыўно-га календара на 1936 год. Друка-ваць календар будзе Беларускае Друкарня ім. Фр. Скарыны ў Віль-ні. Як ведама, Бел. Адр. Календара на 1935 г. нястала ў Вільні ўжо на Новы Год.

Беларусаведа: 26 г. м. у VI за-лі Унівэрсытэту Др. Я. Станкевіч прачытае лекцыю на тэму „Бела-рускі язык Віленшчыны ў XVI ста-годзьдзі“; — 30 г. м. языказнаўная

хэолёгічная і кніжная. Архэолёгіч-ная выстаўка адбылася ў памеш-каньні Бел. Дзяржаўнага Унівэрсы-тэту багата рэпрэзэнтаваная забыт-камі, пачынаючы з эпохі палеоліту аж да эпохі фэадалізму.

М. П.—віч.

Wincuk Adważny.

Chłapiec

POWIEŚĆ.

XI. Błytanina. (praciąg)

Maryla zara stała żbiracca da ksiandza, ale z wialikaha paśpiechu adziela nawywarat kaptan, a lewy čarawik stała naciahiwać na prawuju nahu. Idučy wulicaj, Maryla ŭ myślach układała plan raz-mowy z duchoŭnaj asobaj; adnak pierad samaj klabanijaj pieradumała i, zamiast da ksiandza, za-wiarnuła da ksiandzowaj haspadyni. Haspadynia ŭwaŭna wysłuchała Marylina apawiađańnie i nakan-cy joj skazała: — Što-ž, značyć užo naś probaršć prapaŭ? Wiedama, što prapaŭ! A, zdajecca, Hanu-la — takaja nabožnaja. Ale niadarma ja tarcijarak nia lublu. Wot Hanula i tarcijarka, a zrabila da-nos. — Jakraz na hety moment sam probaršć uwaj-šoŭ u kuchniu. Tut haspadynia ŭderyła ŭ taki płáč, što aŭ probaršć spužaŭsia, tymbolš, što i Maryla z taho ŭzrušeńnia stała ŭschlipywać.

— Što tut stałasja? — pytaŭsia ksiondz. — Probaršću, co bendzie, co bendzie! — la-mentawała haspadynia. — Co to wy — ŭ djabła—płaćecie, a ja nie wiem, čego?! — kryknuŭ ksiondz.

Ale haspadynia doŭha jašče plakała, hałasila i smarkataśa, pakul pryjšła da supakoju i praz slozy raskazała ksiandzu ab usim niaščasći.

— Ci-ž ja mahła spadziawacca, što takaja pabožnaja kableta zrobić danos na swajho probar-šča? — zakončyła swajo apawiađańnie haspadynia, wycirajučy nowyja slozy.

38)

— Što-ž, u ciapierašnich trywožnych časach možna ŭsiaho spadziawacca, — skazaŭ paważna ksiondz Marcinoŭski. — I ŭ Ewanellii skazana: — Uderyš pastyra i rassypiacca awiečki. Raz, kali ŭžo wywieźli biskupa, dyk što-ž hawaryć ab nas — pro-stych ksiandzoch? Biskupa pawieźli pad Uralskija hory, dyk nam musić budzie miejsca aŭ na Kam-čatcy? A što Hanula daniesła, dyk niama tut ničo-ha dziŭnoha: nawiet i pamiz apostalaŭ znajšoŭsia Judaš Iskarijot. Dyk čym-ža lepšyja tarcijarki?

— Hanula nie danosiła, — skazała Maryla, — ale tak niejak wypadkowa prahaworyłasja, a toj inspektar zara napisaŭ pratakoŭ i...

— Što? i pratakoŭ napisaŭ? nu, dyk ciapiere usio prapaŭ! — ksiondz machnuŭ rukoj i lapnuŭ dźwierami.

Maryla śladziela, jak zdrantwieuŭšy, a haspa-dynia łamała ruki, to chwatalasja z rospačy za wa-łasny i tolki jašče miarkawała, ci adrezu ŭžo ich rwać z haławy, ci adlažyć na pośle. Pachadzieuŭšy tak pa kuchni, haspadynia raptam zatrymałasja suproć Maryli i kryknuła: — Budź jana praklata, twaja hena siastryca! A što-ž ja budu rabić, jak ksiandza wywiazuć na Kamčatku?

Ad žalu i płachu haspadynia nie mahła ŭžo bolš ničoha hawaryć. Tymčasam ksiondz Marcinoŭ-ski jašče raz zahlanuŭ na kuchniu. Jamu samomu stali slozy napływać na wočy, ale, jak mužčyna i duchoŭnaja asoba, strymaŭ siabie i pastanawiŭ dzieła razabrać hłybiej. Najpierš paklikaŭ Marylu ŭ swoju kancelaryju i tam, z ałuŭkom u rukach i papieraŭ pierad nosam, wypytaŭ ab usie abstawi-ny, — jak, kali, čamu, kamu i što hawaryła Hanu-la? A tymčasam niaščasnaja haspadynia słuchała

pad dźwierami i zahladała ŭ ščylinku ad kluča.

— Ciapiere možaš iści, — skazaŭ nareščie probaršć Maryli, — a zaŭtra niachaj pryjdzie da mianie sama Hanula i saznajecca z usiaho.

Pačuŭšy heta, haspadynia loŭka šmyhnuła ŭ kuchniu, a Maryla pajšla damoŭ. A probarš cha-dziŭ pa swaich pakojach z hlybokimi dumkami.

Nazaŭtra ksiondz Marcinoŭski čakaŭ Hanulu ad samaha rańnia. Pačućcio kryŭdy i abureńnie rastroiŭli jamu nerwy: braŭsia za roznyja roboty, ale ŭsio nia jšło, psułasja i nie ŭdawałasja. Dyk zara kidaŭ pačatuju robotu, braŭsia za druhuju; pahladaŭ u wakno, kuryŭ papiarosy, kryčaŭ na zakrysty-jana, spračaŭsia z arhanistym za metryki, nie skalki razoŭ zachodziŭ u kuchniu, pahladaŭ na harški, ale z haspadyniaj ničoha nie hawaryŭ, iznoŭ wycho-dziŭ, dy zara waračaŭsia... A Hanuli ŭsio nia było i nia było! Razdražnieńnie ksiondzowa dajšło da najwyšejšaha napiaćcia. Kali nareščie pryjšła Hanu-la prybitaja horam, zmoranjana pastajannymi zhry-zotami sumleńnia, pierapuzanaja, — nia śmieła pad-niać wačej na ksiandza, katory śladzieŭ u hlybo-kim kreśle, kuryŭ papiarosu i pačuwaŭsia śmiarot-na pakryŭdžanym hetaj kabiecinaŭ. Usio jaho nutro było ŭzburaŭna, chacieŭ zlajeć i zbeščić hetuju škodnicu z astatnich sloŭ, ale strymaŭ sam siabie ad złości i tolki pazwoliŭ sabie na hnieŭ pamiar-koŭny i sprawiadliwy. — Niachaj budzie ŭsio za maje hrachi! Što-ž? Wola Božaja! Budu pakutawać — praz złość ludzkuju

Tak nadumaŭšysja i pryhatawaŭšysja jašče padčas blazsonnaj nočy, ksiondz Marcinoŭski pa-čaŭ ciapiere nawodzić śledztwa, twaryć sprawiadli-wy sud i wykonywać abdumany pryhawar. Świed-

Chto moža wučycca ŭ litoŭskaj himnazii i — chto litowiec, a chto nie litowiec?

Na heta pytańnie, na dobry ład, treba było-b adkazać koratka: chto sam hetaha choča. Adnak daloka da hetaha. Sprawa heta ŭžo мае swaju historyju i apošnim časam wyhladaje duža pikentna.

Wilenskaja Školnaja Kuratoryja špiarša była zahadaŭšy, kab tyja bački, jakija chacieli wučyć swaich dzieciej u litoŭskaj himnazii, dyrektoru takoj himnazii padali ab hetym deklaracyju i prad tymža dyrektaram jaje padpisali.

Jasna, što hetkaja pastanoŭka sprawy zusim jašče mahčymaja. Ale Kuratoryja chutka ŭ hetaj sprawie prydumała niešta nowaje. Jana zahadała, kab podpisy na deklaracyjach bačkoŭ, žadajučyich wučyć dzieciej swaich u litoŭskaj himnazii, byli pačwierdžany adpawiednymi ŭładami. I z hetym jašče nia było ničoha strašnaha. Praŭda, čaławiek musiu šukak tych ŭładaŭ, jakija pačwierdžali-b jaho podpis, a znaŭšy ich, musiu im za heta para załatowak zapłacić! Ale heta ŭsio, paŭtarajem, poŭbiady. Ludzi, žadajučyja wučyć dzieciej swaich u litoŭskaj himnazii, jašče z hetym dawali sabie radu.

Urešcie Kuratoryja ŭ hetaj sprawie wydumała nowy zahad. Jana zahadała, kab bački ci apiakuny ŭ swaich deklaracyjach zaznačali, jakoj narodnaści ich dzieci, a samaŭradawija ŭłady — wojty, burmistry — kab u hetych deklaracyjach zaznačali, što

złažyŭšych deklaracyi, abo ich dzieciej štodziennaj mowaj jość mowa litoŭskaja, što jany hetym samym naležać da litoŭskaj narodnaści. Što heta znača — kożnamu jasna.

Wilenskaje litoŭskaje prašwietnaŭje T-wa „Rytas“ 12.V. siol. h. razhle-dziŭšy heta, jak na dwaccaty wiek, sapraŭdy „cikawaje“ rasparadžeńnie Wilenskaj Školnaj Kuratoryi, apublikawała prociŭ jaho nastupny pratest:

„Biaručy pad uwahu, što aźna-čėńnie narodnaści jość pryrodnym prawam samoha čaławieka, što heta-je prawa ŭwažaće ŭwieś kulturny świat, što swabodu sumleńnia pryz-naje hramadzianam polskaja Konstytu-cyja, što ŭżywanaŭja ŭ štodziennym žyćci mowa nia jość ani całkom praŭ-dziwaj, ani adzinoj adznakaj narod-naści, što wymahańnie deklaracyjaŭ ab narodnaści, pačwierdžanych ŭłada-mi miestawaha i wałasnoha samaŭra-du duža abciažwaje bačkom addawań-nie ich dzieciej ŭ litoŭskuju školu i što hetkija deklaracyi ab narodnaści trebujucca tolki ad hramadziat litoŭ-caŭ, — „Rytas“ uwažaŭje heta Kura-toryi rasparadžeńnie za niapraŭnaŭje, praciuŭnaŭje asnaŭnym prawam hrama-dziat, usklađajučaje asabliwy ciažar tolki na litoŭcaŭ i hetym samym ruj-nujučaje roŭnaść hramadziat pred prawam, aprača taho pieraškadžajučaje litoŭcam u prašwietnaj pracy i pro-ciŭ jaho, jak prociŭ narušajučaha prawy litoŭskaha narodu, rašuča pro-testuje“.

Jakija wyniki hetaha pratestu, pa-kulšto niawiedama. Sprawa-ž usia aź nadta wymoŭnaja i nijakaha tuma-čėńnia nie patrabuje.

P. Łušanowič.

Пісьмо ў Рэдакцыю

Дужа Паважаны Грам. Рэдактар! Не адмоўце, калі ласка, зьмясьціць у сваёй газэце наступнае:

У № 11 „Роднага Краю“ з 17.V. 1935 г. паявіўся артыкул: „Л. Мэнкэ на пятнічніку“, у якім нейкі Х. апісваючы рэфэрат грам. Л. Мэнкэ з дня 10.V.35г. дапусьціўся шматне-дакладнасьцяў і наагул апісаў рэ-фэрат бязграматна, як быццам хо-чучы гэтым аслабіць уражаньне, якое паўстала ў слухачоў дзякую-чы яскраваму і бесстароньнаму асьвятленьню савецкай рэчаісна-сьці на падставе аўтэнтчных са-вецкіх крыніцаў, як „Правда“ і г. п.

„Пятнічнікі“ носяць чыста пры-ватны характар і падаваць пачутае там у прэсу без паразуменьня і ўз-годненьня з прэлегентам зьяўляец-ца наагул недапушчальным, а тым-болей абвешчаць пачутае неда-кладна.

Грам. Л. Мэнкэ, пратэстуючы супроць такога паступаньня, не зья-віўся, каб прачытаць другі свой

З ЦАРКОЎНАГА ПАГОСТУ.

Пастырскі ліст. З прычыны сьмерці марш. Яз. Пілсудскага, Мітрапаліт Праваслаўнай Царквы ў Польшчы выдаў да народу і духа-венства адозву — пастырскі ліст. Гэты ліст надрукаваны: парасейску, папольску, паўкраінску і пабеларуску. Беларуская мова ў гэтым лісьце — адзін страх! Вось яна: „дасягнуў цяжкі час... Бог рачыў... Гаспады спалянуў... даручаную Яму Промыслам Божым... Да Яго мы заўсёды зьвяртаемся ў нашых скар-ботах... у месцы квітучым... і сьвара-ніў на веці нязбурна вялікую спра-ву... Богам зааронянай Дзяржавы Польскай“... і г. д.

Ня думаем, што гэтак пабеларуску надрукаваны пастырскі ліст, каб з’агідзіць беларускі язык. Ду-маем, што гэта звычайнае няхлюй-ства мітрапалітальных маскалёў у адносінах да беларускага языка.

Даўно пара, каб у Мітраполіі былі і беларусы, якія ведаюць па-трэбы беларусаў у царкоўным жыцьці і не калечылі-б у „посла-ніях“ беларускага языка.

З НАЗЕТ.

„Вялікія“ і „малыя“ планы Няміежчыны. У „Kur. Waršaŭskim“ надрукаваны цікавы артыкул Ст. Строŭскага аб „вялікай“ і „малой“ няміежчай палітыцы.

Малы план: Польшча дае волу Няміежчыне адносна Аўстрыі, а Няміежчына Польшчы — адносна Літвы.

Вялікі план: Польшча з Няміежчынай мець-б пайсьці ва ўсход.

Вынік: Калі-б ва ўсход, заходу, Паўднёва і Паўночна.

Словам, для Польшчы з Няміежчынай — няміежча шкодна і ўдача бiezкарнасьця.

Польшча бiaz Пілсудскага. З францускіх газет, з прычыны сьмерці Я. Пілсудскага, аб Польшчы пішуць:

рэфэрат, дня 17.V.35 г. і прыслаў чакаючым яго слухачом пісьмо, зьмест каторага, на жаль, маглі па-чуць толькі тыя, якія яшчэ былі там застаўшыся.

Выступленьне пана Х. у „Родным Краі“ ўважаем за лёгка-думнае і з грамадзкага боку шкод-нае.

Ад імя прысутных на пят-нічніку дня 10.V.35 г. (тых, з якімі ніжэй падпісаныя ў гэтай справе паразумеліся):

Я. Кавалюскі
М. Клім.

Вільня, 19.V.35 г.

Roznyja wiestki

„Pari Suar“ — kali-b Stalin, Hit-ler ci Musolini niespadzieŭki zyšli z areny, dziaŭzawy, jakimi jany kirujuć, pierażyli-b biazsumleŭna ŭzdryh, ale ichni arhanizm astaŭsia-b cely: u Ra-siei jość kamunistyčnaja partyja, u Niamieččynie nacyjanalna — socyja-listyčnaja, u Italii fašystaŭskaja. U Polščy zusim nia toje! U Polščy jość mnoha pradstaŭnikoŭ slaŭnych rodaŭ, jakija dali ŭžo dla Polščy ka-raloŭ i majuć pawahu ŭ kraju;

„Ewr“ — śmierć marš. Piłsudska-ha aźnačaje kaniec ekspansii Polščy na uschod.

Z POLŠČY.

Chaŭtury. Užo druhi tydzień Polšč sprawita ŭ žalobie z pryčyny śmierci J. Piłsudskaha. Pachowiny Piłsudskaha — heta była ahułna-pol-skaja žalobnaja manifestacyja: u Kra-kaŭ zjechałasia na pachowiny Piłsud-skaha bołš 200.000 narodu.

Pryjaždžali na pachowiny i za-hraničnyja pradstaŭniki. Byŭ pruski premjer Gering, francuski ministr La-wal, marš. Petain i inšyja.

U Polščy ŭžo składajucca na pomniki Piłsudskaha: užo jość bołš 2 milionaŭ zł. na budovu pomnikaŭ. U Krakowie budzie nasypany specy-jalny kapić imieni J. Piłsudskaha.

Z ZAHRANICY.

Sesija Rady Lihi Narodaŭ. Na-dowiačy pačėłasia 86 sesija Rady Li-hi Narodaŭ. Sesijaj kiruje kamisar Lit-winaŭ. Rada Lihi rychtuje sprawy na plenum Lihi, miž inšymi i sprawu pad-hatoŭki da wajny Italii z Abisynijaj.

Italija maje wystupić z Lihi Na-rodaŭ. Dziela taho, što Anhlija zbi-rajeca ŭ Lizie Narodaŭ padniać sprawu prociŭ padhatoŭki Italii da wajny z Abisynijaj, — Italija maje z Lihi wystupić.

Čechasławacka-sawiecki daha-wor. Nadowiačy Sawiety zaklučyli i z Čechasławacyjaj taki dahawor, ab uza-jemnaj dapamozie ŭ wypadku wajny, jak i z Francyjaj.

Prysud i pamilawańnie. U Lit-wie niadaŭna wajenny sud zasudziŭ 4 kłajpedzkich niemcaŭ za zradu dziaŭzawy na karu śmierci. Čiapier apelacyjny sud prysud pieršaj instan-cyji pačwierdziŭ. Prezydent Litwy za-sudžanych pamilawaŭ i zamianiŭ karu śmierci na daśmiertnuju turmu.

Francuskija wybary. U Francyi čiapier adbyłisia wybary ŭ haradzkija samaŭrady. U mnohich miestach so-cyjalisty z kamunistami zdabyli bol-šašć mandataŭ.

„Maksim Gorkij“ zhareŭ. Bal-šawiki mieli wializarny — najbołšy na ŭsím świecie — araplan, jaki nazywaŭ-sia „Maksim Gorkij“. Hety araplan nadowiačy padniaŭšysia ŭharu zwaliŭ-sia i zhareŭ. Žhinuła 48 asob, što by-li ŭ araplanie.

зборка ў пам. грам. Шырмы (Пляц Мітрапалітальны).

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЦЯ Ў ЛАТВІІ.

Дзямідаў агітуе. У „Беларускай Крыніцы“ ўжо было адзначана, што ў Латвіі некаторыя з белару-саў праводзяць шкодніцкую рабо-ту, а іменна грам. М. Дзямідаў агі-таваў сярод бацькоў вучняў бе-ларускіх школ — ня пушчаць сваіх дзяцей у родныя школы. Выкліка-нае гэтым абурэньне, ня толькі ся-род беларусаў Латвіі, здавалася, змусіла гэтага грамадзяніна спыніць сваю шкодніцкую дзейнасьць. Але, гэта толькі здавалася.

25 красавіка сёлета грам. М. Дзямідаў зьявіўся ў Коўну і сярод ковенскіх беларусаў распачаў агі-тацыю супроць беларусаў і бела-рускага школьніцтва ў Латвіі. Як бачым, грам. Дзямідаў сваёй шкод-ніцкай работы ня спыняе і право-дзіць яе ўжо нават сярод белару-саў у Літве.

Дзівіцца трэба, што і сярод беларусаў у Літве знайшоў грам. Дзямідаў грунт дзеля сваёй проці-беларускай агітацыі!

Каўміеціс.

каў нia треба было, бо справа была јасная.

Užo ad taho niščaśnaha sylabizu Hanula straciła łasku ŭ wačach ksiondza Marcinoŭskaha. Tak-sama nia byŭ na jaje łasku probaršć i za sprawu biełaruskuju. Praŭda, Hanula dasiul nie wystupała z nijakaj ahitacyjaj, ale jejnaja bliskaja znajomaść z ksiondzom Hałuzaj i z arhanistym Čarašuchaj wielmi nie padabałasia ksiondzu Marcinoŭskamu. Ab Hałuzie ksiondz Marcinoŭski hawaryŭ druhim ksiondzam.

— Ja nia lublu i nie pieranošu ŭ kaściele ni-jakaj palityki: kaściol — miejsca światoje, kaściol pawinien służyć dla ŭsiech. A ksiondz pawinien być ksiondzom, a nie biełarusam. I na što nam hetyja nawinki? Usto dahetul było ŭ nas spakojna i dob-ра i pabožna... A wot znajšlisia ŭ nas nikomu nie-patrebnaja litwiny — pahanskaha rodu, a čiapier pajšli biełarusy... Dyk hdzie-ž budzie sprawiadli-wość na świecie? Nie, ja widžu, što paradku ŭ nas niama: my sami winawaty, bo my ich lišnie ras-puskajem: treba ŭziać lejcy ŭ ruki i chwacić puhul.

A jakraz čiapier Hanulin Wincuś, pryjšoŭšy z Murawanki, ździwliŭ i zhoršyŭ ks. Marcinoŭskaha darešty. Spatkaŭšy chłapca, probaršć, jak prystoić duchoŭnaj asobie, pačaŭ jaho wypytywać ab ad-nosinach i paradkach u Murawancy: ab škole, ab inspektary, ab wyjeździe ksiondza Hałuzu ŭ kłaštar i h. d. Wincuś adkazywaŭ bojka i tałkowna, i hetym spačatku zaihterasawaŭ probaršča. Woś tut miar-kawaŭ ks. Marcinoŭski pawučyć chłapca i ab spra-wie narodnaj.

— Wy pawinny ćwiorda stajać za Polšč, — kazaŭ jon, — bo wy palaki. Hawarycie ŭsludy tol-ki papolsku, a inspektara nia bojčiesia: jon wam

za heta ničoha nia zrobić i sa školy nia wyhanić. A nawiet kab i prahnaŭ, dyk što-ž zrobiš? Treba nam čiapieć za swaju światuju sprawu.

— Jakža my budziem stajać za Polšč, — ka-zaŭ adkryta chłapieć, — kali my nie palaki, ale biełarusy?

— A, heta nawuka ksiondza Hałuzu! — ska-zaŭ wielmi niezdawoleny ksiondz Marcinoŭski. — Nu, dyk idzi sabie! — adpawiŭ jon chłapca i wiel-mi zhoršyŭsia z takoj palityki, katoruju prawodziŭ ksiondz Hałuz.

— Tful — kazaŭ ksiondz Marcinoŭski i doŭ-ha nia moh supakoicca.

— Ksiondz pawinien hladzieć aŭtara, a nie palityki, — думаў jon, kuračy papiarosu. — Dosyć my majem ličwinoŭ, katorych nijak nia možam pieratravić... i tym paroblenny niepatrebnaja ŭstup-ki. Mahli-by i ličwiny malicca ŭ kaściele papolsku; chto-ž im heta zabaraniaje? Woś tahdy była-by ŭ kaściele świataja zhoda i miłaść dwuch bratnich narodaŭ.

Dyk wot ks. Marcinoŭski mieŭ, tak skazać, dobry zub na Hanulu, a tut apošniaja sprawa i dawiaršyla.

— Nu, što, daniesła? zrabila danos? — spy-taŭsia probaršć, nie dajučy Hanuli pryjšci da slo-wa. — Što-ž, prydziecca mnie praz twaju łasku paciapieć.

Hanula prabawała apraŭdacca, ale probaršć nia słučau.

— Ja ŭžo wiedaju ŭsio: tymnie možaś nie ha-waryć, — ja nie maloje dzicia, kab mnie haławu duryć. Hanula zamoŭkla i zmywała swaju winu ho-rkimi słazami. Z tym i pajšla damoŭ.

Čiapier usio pakaciłasia kurjeram. Ksiondz Marcinoŭski ŭ niadzielu prahawaryŭsia z ambonii ab swajej ciažkoj doli i skazaŭ jasna, usiamu narodu, a pośle šyraka rastłumačyŭ, što jon, jak słuha Boży, hatoŭ zaŭsiody ŭziać samy najcia-žejšy kryž na plečy i paciapieć za praŭdu i što jon nie pabaicca ani danosaŭ, ani kłaštaru, ani turmy. Hanula zrazumiela, što heta była prytyčka ŭ jejny bok i tak strywožyłasia, što ŭpała ŭ ha-račku. Naahuł, apošnja padzieli wielmi rassstroili joj nerwy i padarwali zdaroŭje. Nia mieła ŭ kaho paradzicca, ani nawiet śmieła kamu pažalicca ŭ he-tym niaščaści dy nawiet ničto nie chacieŭ jaje słučać i spačuwać...

Pryšoŭšy z kaścioła z wialikim bolem haławy, Hanula biaz pamiaći zlahła ŭ paściel i zrazu pa-čala śacić. Prależyła celych dźwie niadzieli. Ale ničto jaje nie žaleŭ: usie žaleli ksiondza bo jak-raz u hetym čaśie i sapraŭdy ksiondza Marcinoŭ-skaha žandary wywieźli ŭ kłaštar, śpiešnym parad-kam, na cely hod, biaz prawa pawarotu ŭ Zawa-łaku.

Jak Hanula ŭstała z paścieli, dyk nie mahła pakazacca na wulicy, bo ksiondzoŭskaja haspadynia rastrubila pa ŭsím miastečku, što Hanula danošy-ца; dyk tarcljarki, pry spatkaŭni, lajali Hanulu apošnimi sławami i plawaliłsia, jak zwaryjacieŭšy; nawiet susiedzi i swajaki adwaračywalisia ad jaje.

Woś Hanula z taho hora, nia majučy kaho paradzicca, pašpieńna sabrałasia ŭ derohu i pajšla ŭ Murawanku, kab saŭsím sabrać syna sa školy. Maniłasia pośle źlikwidawać usiu swaju majemaść u Zawałacy i pierabracca da znajomych — dalo-kich swajakoŭ — u Staradworskuju parachwiju.

Пісьмы з вёскі

Parlamanckija wybary ŭ Juha-slawii, što adbylisia 5 h. m., dali bol-sašć mandataŭ uradowaj partyi. Pa-waŭnuju hrupu pasłoŭ prawiali i apa-zycyjnaja da ŭradu Charwaty, kato-rych tam Serby pryciskajuć.

Čechaslawackija wybary. Nado-wiačy adbylisia ŭ Čechaslawacynie wybary ŭ parlamant. Niamieckaja par-tyja ŭ Čechaslawacyi ŭ hetych wyba-rach wyjawila wialikija swaje ŭpływy i siłu. Uradu pryzdiecca z „swaimi“ niemcami prawaŭna ličycca.

Koni ŭ Łatwiju. Łatyšy kuplajuć u Litwie koniaj. Pawodle dahaworu, majuć kupić 2000 štuk.

Staryja ludzi ŭ Sawietach. Sa-wieckaja Statystyka padaje: u Sawie-tach jošć 3,4 milion. ludziej, što ma-juć bolš 70 hadoŭ, 969.000 — bolš 80 hadoŭ i 29.562 — bolš 100 ha-doŭ. Starych mužčyn na paławinu mienš, čymsia žančyn.

Z KRAJU.

Waročajucca z Łatwii. Z łatys-kaha pahraniečča — z Braslaŭščyny, Dzisienščyny i Šwiancianščyny — mno-ha było ludziej na zarabotkach u Łat-wii. Čiapier adtul waročajucca, bo wielmi marnyja tam zarabotki.

Dwary na licytacji. Wilenski Ziemiński Bank pastawiŭ na licytacyju ŭ našym Kraju aŭ 440 dwaroŭ, jak-i-ja — ŭsie razam — naličajuć 412 ty-siać hektaraŭ ziamli.

Polskija hazety pišuć, što dla mnohich z hetych dwaroŭ nima ra-tunku ad licytacji — abšarniki zusim žbiadnieli i nia majuć mahčymašci ad licytacji wykupicca.

Z WILNI.

Kanfiskata litoŭskaha časapisu. Nr. 40 litoŭskaha časapisu „Vilniaus Rytis“ wilenskija administracyjnaja ŭlady dn. 20 h. m. skanfiskawali — za artykuł p. n. „Čto maje prawa rašać, kim ja jošć.“

Karyhodny pastupak. My ŭžo padawali ŭ „Biel. Krynicy“ ab kary-hodnym pastupku niejkaha wilenskaha chulihana, jaki ŭdzior i zabrau prybi-tyja da ściany (pry ŭchodzie z wuli-cy) šyldy biełaruskich arhanizacyjaŭ i ŭstenoŭ, jakija miešciacca pry wul. Zawalnej 1—1. Staŭnia padajom da wiedama ab takim-ža chulihanskim pastupku, wynikam jakoha ŭdzior i zabran z ściany šyld — Biel-laruskaha Instytutu Haspaderki i Kul-tury.

Pachowiny Piłsudskaha. Užo my pisali, jak chawali J. Piłsudskaha: — ciela jaho ŭ starebranaj trunie pach-a-wali ŭ Krakawie na Waweli, a serca buduć chawać u Wilni. Mazhi Piłsud-skaha pierawiezienny tak-ža ŭ Wilniu, dzie prafesar Rose budzie rabić na-wukowyja nad imi došledy.

„Biełaruskaja Krynica“ ŭ čerwie-ni wyjdzie: 9, 20 i 30.

Рускі поп сярод беларусаў.

Дуброва, Сакоўскага пав. Чытаючы „Беларускую Крыніцу“ я даведаўся, што многа людзей піша ў газету аб жыцці ў іхніх ваколі-цах. Пастанаўі і я пісаць.

У нашай ваколіцы ёсць вялі-кі праваслаўны приход — Ячынскі. Прыхаджане Ячынскага прыходу ўсе беларусы і гавораць толькі па-беларуску, а настаяцель гэтай цар-квы сьвяшч. Орлов — маскаль: у яго ўсё паруску і сам ён расеец. Проста кажучы — у царкоўным жыцці ў Ячынскім прыходзе „пах-нет рускім духом.“

Гэтак утрымліваючы ў царкве рускі дух і дзярэж гэты поп з „сва-іх авец воўну“ — за шлюб 25 зл., за іншыя паслугі таксама дорага. Прыхаджане за паслугі ў царкве таргуюцца з папом-маскалём, як на рынку з жыдамі: поп трымаецца свайго — маскоўшчыны і дарагой цаны.

Ходзяць чуткі, што ў тых пры-ходах, дзе людзі — прыхаджане

беларусы і гавораць пабеларуску, павінны па закону сьвяшчэньнікі гаварыць пропаведзі таксама пабе-ларуску і павінны так-жа навучаць дзяцей закону Бога пабеларуску, а калі паны ў гэтых прыходах бу-дуць трымацца расейшчыны — у царкоўнае жыццё будзе ўведзены польскі язык.

Мусіць і Ячынскі поп хоча ўвесці ў царкву польскі язык, бо цяпер трымаецца моцна расейшчы-ны і не заводзіць у царкву нашага роднага беларускага языка.

Лявон Гар — ны

Čto winawaty?

Aksiutawa, Braslaŭskaha paw. Kali nie atrymaješ hazety i pawiado-miš ab hetym Redakcyju, dyk Redak-cyja adkazwaje: „damahajciesia na poščie, my wysyłam akurata“. Ale na poščie hazetu nia tak lohka atrymać.

Woš ja nie atrymaŭ Nr. 19 „Biel. Krynicy“ z dnia 5.V. Nia pytaŭsia na poščie, bo думаў, што можа нia пры-

Выйшла ўжо з друку 2-я кніжка беларускага літаратурна-навуковага часопісу

„КАЛОСЬ СЕ“

ЗЬМЕСТ КНІЖКІ:

1. Міхась Машара — „На прадвесні“, „Вясна“... „Русалкі“ (вершы), „Па хлеб“ (апавяданьне)
2. Натальля Арсеньнева — „Яшчэ адна вясна“ (верш)
3. М. Дальны — „Сыпаліся вішнёвыя краскі“, „Балёнік“ (апавяданьне)
4. Хведар Ільляшэвіч — „Цягнікі і станцыі“, „Ноч ужо“ (вершы)
5. А. Бярозка — „Зімовым вечарам“, „Заснула ноч“ „Фрагмент“, „Шуміць Нёман“ (вершы)
6. Язэп Пушча — „Мне чупрыны ня хочыцца зьвесіць“, „На ростані“, „Як любя тут“, „Ня стлеў, ня згас“ (вершы)
7. Міхась Лынькоў — „Воўчы лог“ (апавяданьне)
8. Ад. Станкевіч — „Праф. Браніслаў Эпімах-Шыпіла“
9. Д-р Ст. Грынкевіч — „З зацемак аб характары Беларусаў“
10. Д-р Я. Станкевіч — „Асабовыя назовы па бацьку ў Беларусаў“
11. А. Клімовіч — „Скасаваньне паншчыны на Беларусі“
12. Ст. Станкевіч — Міхась Лынькоў „На чырвоных лядах“
13. М. Шкялёнак — „Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterechsetletniej rocznicy wydania Pierwszego Statutu Litewskiego“
14. Ст. Ст. — Уладзімер Жылка
15. Культурная Хроніка

Цана кніжкі 1 зал. Купіць можна ва ўсіх беларускіх кнігар-нях у Вільні; выпісаць — у рэдакцыі і адміністрацыі часа-пісу — Вільня, Завальная 1—3. Прэnumэрата: у год 4 зл., на паўгода — 2 зл., адна кніжка — 1 зл.

шла. Atrymaŭшы adnak Nr. 20-ty „Biel. Krynicy“, ŭziarnuŭsia da paštara na poščie ŭ Opsie z pytańniem, z jakoj pryčyny ja nie atrymaŭ Nr. 19 „Biel. Kr.“ i zaŭdaŭ hlanuć u kartu prenun-meraty, ci prysyłaецца. Paštar tady skazaŭ: „Proše do mnie muwić po-polsku, bo ja nie rozumiem porosyj-sku“ (ja hawaryŭ pabiełarusk). — Ja hawaru pabiełarusk, a nie parasiej-sku, — kažu jamu. — „Tutej, — ka-ža — jest pošta polska i wszystko ro-bi sień tylko popolsku“. A ja adkaz-waju, što pošta jošć na Biełarusi i ŭ bolšaj čaści abslužwaje biełarusaŭ, dyk paštary pawinny wiedać i mowu biełaruskiju. Paštar pašla takoj hutar-ki pahladzieŭ u „kartu prenumeraty“ i skazaŭ: „jest“.

U karcie prenumeraty „jest“, a ŭ mianie hazety nima. Administracyja „B. K.“, značycca, uparadku — haze-tu wysyłaе. — Dyk čto winawaty, što ja nie atrymliwaju akurata hazety? J. P — ka.

Wiśnieŭskaja woł, Wialejskaha pawietu. Wiesna sioleta poznaja i cho-ład doŭha trawie nie dawaŭ raści. Z kormam dla skaciny nie adzin z nas mocna pabiadawau. Ludzi doŭha pier-šaj trawy wyhladali i skacinka pa-smutnieła. Ale, dziakuj Bohu, dača-kalisia. Čiapier pačynajem думаць i biadawać ab chlebie, ci chwacić.

Nie dajuć nam spakaju biezra-botnyja z Polšcy. Iduć i iduć. Časam na dzień pa niekalki. Chwalacca, što ŭ Polšcy jošć i nafta, i wuhal, i žale-za, i chleb bieły, a prychoǳiać da nas naš čorny chleb jeści. Haworać papolsku i choć žabrujuć, a hanarac-ca i siabie za niešta lepšaje ličać. Jak taki waršawiaka pieranačujuć, to bywaje časam, što i z chaty štonie-budź prapadzieć. A kab katory raboty ŭ haspadara zapytaŭsia, to nie. I ta-mu ŭsie na ich krywa hladziać. Unas nijakich bolšych rabot nihto nie pra-wodzić, kali što budujuč, to ŭsio niej-dzie pad Waršawaj. Dyk nia dziwa, što nam i samym nima dzie zarabić, ani kudy dziecca. Woš, chacia-b i cia-pier, biaruć i z našaj starany pazyčku na „regulację Wisły“ u Polšcy, a na-šaj Wialli, — kab pry hetym mahli i my trochu zarabić, — nihto i pal-cam nie kranieć. Nam soładka nia żywiecca. Majem i my i swaich biez-rabotnych, i biednych, i kalek-žabra-koŭ, jakim treba dać chleba, a biez-rabotnych z-pad bahataj Waršawy i Paznania niachaj tam i kormiać.

K n i h a ŭ k a.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлі-вайце сваю прэсу. Выпісвайце най-старэйшую беларускую газету „Беларускую Крыніцу!“

Dr. Stanisław i dr. Jadwiha Hrynkiwicy.

Chwaroby wuśau.

Wuśy, jak orhan słuchu, dajuć nam mahčy-mašć nia tolki pačuć zhuki, a najwaŭniejšaje — dajuć nam mahčymašć pačuć čaławieckuju mowu i dziakujućy hetamu parazumiecca z ludźmi, ad-načasna wucha heta pasiariednia adzin z instrum-entaj mowy. Uśie wiedajuć, što dzicłaci, jakoje ra-dziłasia hluchim, amal što niemahčyma nawučy-ca hawaryć.

Sluch u dzicłaci nowanarodžanaha słaба ra-ż-wity. Adnak dzicia niekalkidniowaje reahuje na sil-nyja buki, prykladam kali stuk raptouny, ci niech-ta raptouna bražnie dźwiarmi, dzicia zaraz strusia-niecca abo zapluščyć wočki. Adnak małoje dzicia bolš čuje ahlulna cielam homan, jak sapraŭdy słyšyć.

Nia ŭste dzieci adnolkawa pačynajuć słyšać, adnyja ŭ niekalki hodžinaŭ pašla radoŭ, inšyja tolki ŭ niekalki tydnaŭ. Kali adnak dzicia nie akazwa-jecca pawarotam haławy ci zapluščywanńiem woč-kaŭ na macnejšyja zhuki, možna думаць, што jano budzie hluchim, a značycca i niamym.

Dzieci paznajuć hołas bačkoŭ najčašciej kala 5-ha miesiaca pašla naradžeńnia. Užo 7—8 tyd-niowaje dzicia pačynaje lubić muzyku, śpieŭ, zhe-tul biaruć pačatak kałyčanki, pry jakich dzieci hetak chutka zasypajuć i supakojwajucca.

Nia lekujućy chwarobaŭ wucha, možna astac-a hluchim, ahluchata — heta adno z najwialikšych niaščaściaŭ, jakoje moža nasudoŭć čaławieka.

Chwaroba wucha prajaŭlajecca bollu, potom z jaho moža ciachu wadzianista ja ci krywawaja ma-teryja, wucha moža napuchnuć. Pacisnuŭшы z zadu za wucham, chwory pačuе bol, što raschodziacca aŭ da twaru.

Pry hetkich prajawach treba biezadkladna ŭziartacca da dochłara. Kab žmienšyć boli, treba prykladać kampresy čałodnyja (časta pieramia-niać, kab nia wysychali) na wucha ci na wakolicu za wucham.

Wielmi časta možna bačyć, što da wucha lu-čyć niejkaje čužoje ciela — blacha, mucha, mały-ja čarwiački ni niešta inšaje. U dzicłaciej iznoŭ by-waje, što ustremiać sabie haroch, šalbabon, huziki.

Nie prabawać samomu wyciahiwać takich prad-mietaŭ, jak haroch i padobnyja, kali nima pad-koju patrebnых delikatnych instrumantaŭ. Kali-ž heta była mucha ci blacha, tady treba nalić u toje wucha, dzie niešta ŭstremiaś, aliwy. U aliwie ma-łyja żywioly patopiacca. Kab lahčej heta zrabіć, pa-kliaś chworaha na zdarowaje wucha. Kali ŭžo ka-zulka nie waruśycca, lehčy na chworaе wucha, kab aliwa wyciakła.

Čaściej jašče, čymsia čužym cielam, wucha moža zatknucca waščynaju, što normalna znacho-dziacca ŭ wuchu. Možam pačuć, što niechta dahe-

tul zdarowy, pašla kupańnia ŭ rečcy ci ŭ laźni, raptouna ahluch. Henaja hluchata amal nie zaŭsto-dy budzie takoha pachodžańnia. Karec z waščyny nabrynjaе ad wady i zatykaе nahłucha wuśny prachod.

Biada niewialikaja, kali čto ŭmiela ačyścić wucha ad henaha karca. Čaj nie biarecca kožny ačyščać wucha ŭ hetkich nahodach, dzieła taho, što moža lohka praparoć barabannuju pieraborku.

Inšaja pryčyna byccam hluchaty (nie sa-praŭdnaе hluchaty, dzieła taho, što tutaka, kali mi-nie pryčyna, što wyklikaе jaje, — čaławiek pačy-naе jznoŭ dobra słyšać) — heta tyja mihdalicy, ab jakich užo niekalki разоu my hawaryli. Wyrazaŭшы mihdalicy, z hluchaty i sledu nima.

Čaj bački dobra sabie adciemiać u pamiać, što šmat niepasłuchmianых, tупых dzicłaciej, dzie-ci, jakija blaha wučacca ŭ škole, — robiаć heta dziakujućy tamu, što kiepska čujuć. Zwažna nahla-dajućy za imi, možam chutka spaścieraхь, što tol-ki na pieršy pahlad u ich usieńka ŭparadku. Wyle-kawaŭшы wucha, wyrazaŭшы mihdalicy, dzicia zusim jak nia toje robicca.

Pemiatujućy, što orhan słuchu nadta delikat-ny, treba aścieraacca, kab nie papsawać jaho mocna šwiščućy prosta ŭ wucha, ci całujućy, ba-rani Boh, nia bić pa wuchu. Ad hetaha nadta časta treskaе barabannaja pieraborka.